

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

ПІДГОТОВКА СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСТВА

**МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
24 ЛИСТОПАДА 2015 РОКУ**

ХАРКІВ – 2015

ПРОФЕСІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПРОФЕСОРСЬКО-ВІКЛАДАЦЬКОГО СКЛАДУ ВІТЧИЗНЯНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Україна на межі ХІХ – початку ХХ ст. не мала наукових закладів, які б не були пов’язані з навчальним процесом. Тому університети відігравали вирішальну роль не тільки в розвитку вітчизняної науки, але й у підготовці висококваліфікованих кадрів. За свідченням М. Пирогова, у практиці вищої освіти “не було розмежування між академією й університетом. Хто рухав науку вперед, той і навчав”.

Науково-педагогічна інтелігенція, яка працювала в Україні з другої половини ХІХ століття, нараховувала в своїх лавах близько 1000 осіб: Харківський університет – 341 (60-90-і роки ХІХ ст.), Київський – 171 (1857-1883 рр.), Одеський – 143 (1865-1890 рр.), Ніжинський історико-філологічний інститут – 49 (1875-1900 рр.). Малочисельний загін науково-педагогічних працівників виконував соціальне замовлення з підготовки спеціалістів для різних галузей промисловості, сільського господарства, освіти, культури, охорони здоров’я, а також здійснював наукові дослідження. За підрахунками А. Іванова, на одного викладача в 1889-1890 н. р. припадало в середньому 13 студентів, на 1913-1914 н. р. ця кількість зросла до 27 осіб.

Науково-педагогічна інтелігенція належала до категорії державних службовців. У чиновницькій ієрархії професор прирівнювався до “статського радника” (V клас згідно “Табелю про ранги”), ректор – до дійсного статського радника (IV клас). Спеціалісти даної категорії були переважно дворянського походження. Про це свідчать такі статистичні дані (див. табл.).

Таблиця

Становий склад професорсько-викладацького корпусу Харківського, Київського, Одеського університетів України (кінець ХІХст.)

№п/п	Стан	Харківський	Київський	Одеський
1.	Із дворян	30,5%	40,7%	48%
2.	Із духовенства	20%	22%	22%
3.	Із чиновників і військових	24,2%	14%	8,2%
4.	Із купців	5,2%	4,6%	4,1%
5.	Із міщан	6,3%	8,1%	1,3%
6.	Із селян і козаків	2,1%	4,6%	1,3%

На кінець ХІХ століття вищі навчальні заклади України в основному забезпечували себе викладачами. Так, у 1880 році на фізико-математичному факультеті Харківського університету з 14 викладачів 9 були його вихованцями, на юридичному факультеті Київського університету з 12 викладачів 11 були його випускниками. Чисельність викладачів регламентувалась статутом. Так, за штатом

1884 року в Харківському університеті передбачалось ординарних професорів 50 (замість 40, відповідно до статуту 1863 р.). Згідно з даними В. Бузескула, на кінець 1904р. професорсько-викладацький склад Харківського університету складав: ординарних професорів – 57, екстраординарних – 11, виконуючих обов'язки екстраординарних професорів – 16, приват-доцентів – 56, лекторів – 3.

Професорсько-викладацький склад поповнювався за рахунок випускників вищих навчальних закладів, які захистили магістерські і докторські дисертації або ж, не маючи наукового ступеня, були відомі своїми науковими публікаціями і науково-практичним досвідом.

Підготовка викладачів здійснювалась переважно у вітчизняних, а також закордонних університетах, де “професорські стипендіати” готували себе до першого вченого ступеня магістра. Для отримання професорського звання вимагався захист докторської дисертації.

Але для заміщення кафедр особами, які мали звання професора і вчений ступінь доктора, наукових сил все ж не вистачало. Тому викладання на багатьох кафедрах доводилося доручати тимчасово виконуючим обов'язки професора (колишнім доцентам) або ж приват-доцентам, у більшості випадків навіть не магістрам, а магістрантам, або ж професорам, що обіймали суміжні за спеціальністю кафедри.

ЗОЛОТУХІНА С.Т.

КОЛЕКТИВ КАФЕДРИ – ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Якість підготовки майбутніх учителів залежить від багатьох факторів: об'єктивних, суб'єктивних, організаційних, технологічних, матеріальних тощо.

Кафедра, а саме її професорсько-викладацький склад, сформований у міцний колектив, який спроможний функціонувати в умовах швидких змін і конкуренції, займає особливе місце в цьому процесі.

Умовами ефективної реалізації колективу кафедри, як свідчить багаторічний досвід роботи у вищому педагогічному закладі, є особистість її завідувача, вірний підбір членів колективу, чіткий розподіл їхніх функцій, доцільне своєчасне стимулювання викладачів, створення на кафедрі комфортних умов для роботи.

Управління кафедрою надзвичайно складна робота. Завідувач, як унікальна особистість, повинен знати загальні закони створення колективу, вміти організовувати його життєдіяльність, спілкування з членами колективу, створювати комфортні умови для роботи, спрямовувати енергію викладачів на отримання конкретних результатів. При цьому доцільно обирати оптимальний стиль керівництва (діловий), який передбачає довіру викладача, чітку постановку цілей роботи, не боятися брати відповідальність на себе, здатність до виправданого ризику, проявляти ініціативу і заохочувати її в інших, генерувати ідеї, аналітично мислити; оперативно і виважено приймати рішення, орієнтуватися на компетентність викладачів. Крім того, важливими є особиста